

Микола Вегеш провів зустріч із аспірантами, присвячену питанню академічної доброчесності та боротьбі з академічним плагіатом

Як наголосив Микола Вегеш, до документів, які містять політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності в ДВНЗ «УжНУ» належать Етичний кодекс ДВНЗ «Ужгородський національний університет» та «Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті». Етичний кодекс був затверджений наказом ректора 21 грудня 2018 р. У ньому звертається увага на ряд загальноетичних принципів, зокрема порядність, чесність, співчуття, ввічливість, милосердя тощо. Серед стандартів етичної поведінки працівників університету акцентується на необхідності «ставитися до своєї професії як до покликання, пишатися нею, вдосконалюватися...». У розділі «Етичні обов'язки працівників університету» чітко зафіксовано: «суворо дотримуватись принципів академічної доброчесності, не допускати плагіату у своїх наукових працях, у інших видах робіт». Ця ж вимога ставиться і до здобувачів вищої освіти усіх трьох рівнів: «самостійно, уникаючи плагіату й фальсифікацій та дотримуючись встановлених вимог, виконувати письмові роботи й інші завдання».

Варто зазначити, що ще до прийняття Етичного кодексу в березні 2017 р. було введено в дію «Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті». У розділі «Політика академічної доброчесності» констатується необхідність «дотримання правил посилання на джерела інформації у разі використання відомостей, написання методичних матеріалів, наукових робіт тощо». У положенні також йдеться про необхідність «не фальсифікувати інформацію, результати досліджень з їх наступним використанням у науковій роботі». Більш детально про вищезазвану проблему йдеться у розділі «Етичні норми наукової діяльності. Академічний плагіат». До порушень етичних норм наукової діяльності керівництво університету цілком слушно відносить: виконання на замовлення та (або) продаж академічних текстів дисертаційних досліджень, академічну фальсифікацію та фабрикацію, приписування результатів колективної діяльності одній або окремим особам, оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної наукової діяльності. На голів спеціалізованих вчених рад ставиться завдання ретельної перевірки на плагіат дисертацій та авторефератів, а на голів редакційних колегій фахових видань рукописи статей і тез (вимога внутрішнього рецензування). У «Положенні» також йдеться про форми академічного плагіату.

В УжНУ функціонує Комісія з питань академічної доброчесності та етики – це незалежний колегіальний орган, що діє з метою забезпечення моніторингу дотримання членами університетської спільноти морально-етичних та правових норм. Склад Комісії затверджується наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» за поданням Вченої ради УжНУ, зі строком повноважень на три роки. До складу комісії входять: проректор з наукової

роботи, проректор з науково-педагогічної роботи, декани факультетів, відповідальна особа з питань запобігання та виявлення корупції, начальник навчального відділу, начальник юридичного відділу, начальник відділу моніторингу якості освіти, голова первинної профспілкової організації викладачів і співробітників університету, голова первинної профспілкової організації студентів, аспірантів і докторантів університету, голова студентської ради університету. Склад комісії є мобільним і формується наказом ректора із залученням здобувачів вищої освіти та експертів, які володіють спеціальними знаннями щодо предмету розгляду і можуть підтвердити або спростувати наявність порушення. За потреби до участі у процесі можуть залучатися професійні юристи.

Ректорат університету надіслав усім факультетам аналітичну записку професора Володимира Бахрушина «Запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності», в якій її автор акцентував на проблемах встановлення факту наявності академічного плагіату, щодо довідок про результати перевірки академічних текстів на ознаки плагіату, щодо ідентифікації само плагіату, щодо фабрикації та фальсифікації, щодо порушень академічної доброчесності здобувачами вищої освіти.

25 січня 2018 р. керівництво Ужгородського національного університету зустрілося з координаторами Проекту сприяння академічної доброчесності Тарасом Тимочко і Яною Чапайло, які розповіли, що проект був ініційований Міністерством освіти і науки та Посольством США і впроваджується вже другий рік. На сайті університету поміщено 9 випусків інформаційного бюлетеня «Академічна доброчесність», в якому, зокрема, містяться важливі для сьогоднішнього дня рекомендації «Як підтримати чесність дистанційного навчання?», «Як поліпшити недистанційне викладання?»

Микола Вегеш наголосив: «Важливим питанням, є те, яким чином ЗВО популяризує академічну доброчесність серед здобувачів вищої освіти ОП і як реагує на її порушення. Науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти ДВНЗ «УжНУ» зобов'язані у процесі своєї діяльності дотримуватися принципу академічної доброчесності та етичних норм наукової діяльності. Для попередження недотримання норм та правил академічної доброчесності в УжНУ використовується комплекс профілактичних заходів: інформування здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників про необхідність дотримання правил академічної доброчесності та професійної етики; розміщення на сайті ДВНЗ «УжНУ» інформації та посилань на сервіси безкоштовної перевірки робіт на антиплагіат; експертна оцінка та/або технічна перевірка (за допомогою спеціалізованої програми «Unplag») щодо ознак академічного плагіату в дисертаційних дослідженнях, поданих до захисту. В УжНУ налагоджено співпрацю з Проектом «Сприяння академічній доброчесності в Україні» (SAIUP), у межах цієї співпраці відбуваються найрізноманітніші заходи щодо популяризації академічної доброчесності, зокрема тренінги, лекції, круглі столи».

З метою поширення знань про академічну доброчесність для здобувачів ОНП «Політологія» у змісті обов'язкової навчальної дисципліни «Презентація наукових результатів та управління науковими проектами» виділено окрему тему, присвячену проблематиці академічної доброчесності. У межах цієї навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти додатково рекомендовано вивчення онлайн курсу «Академічна доброчесність в університеті».

Здобувачам рекомендується ознайомитися з матеріалами «Академічна доброчесність», які розміщені на сайті Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Матеріали розміщені в трьох розділах: 1) Документи Агентства (Кодекс академічної доброчесності Національного агентства, Декларація про дотримання академічної доброчесності, рекомендації закладам вищої освіти щодо розвитку систем забезпечення академічної доброчесності); 2) Звіти (посилення академічної доброчесності у вищій освіті Україні. Зокрема, йдеться про технічні пропозиції щодо форм і тексту Порядку скасування рішень спеціалізованих вчених рад про присудження наукового ступеня); 3) Корисні матеріали та посилання (у цьому розділі поміщені проект сприяння академічній доброчесності в Україні; методичні рекомендації та програма курсу «Основи академічного письма»), який у 2016 р. розробили Наталія та Ірина Шліхта; британська публікація «Плагіат у вищій освіті (Послуги з написання студентських робіт на замовлення)»; стаття викладачів Університету Південного Уельсу Майка Редді і Вікторії Джоунз «Про соціальну модель плагіату». Вищеназвані автори приходять до висновку, що «проблема у ставленні до такої соціальної моделі плагіату пов'язана не так з окремими викладачами, як із системою освіти та суспільства взагалі». Ця стаття перегукується з публікацією британських вчених Гелена Сміта та Джима Ріджвея «Чому студенти списують (за їхніми словами та зі слів інших)».

Здобувачам, які слухають курс лекцій «Презентація наукових результатів та управління науковими проектами» рекомендується переглянути вебінари Євгена Ніколаєва «Все, що ви хотіли знати про плагіат», «Політика університетів із запобігання студентського плагіату» а також вебінар «Плагіат. Як зберегти репутацію?» (2020 р.).

Здобувачам вищої освіти третього рівня рекомендується серійне видання збірників наукових есе учасників наукового стажування для освітян «Академічна доброчесність: виклики сучасності» (Польща, 2018-2019) та «Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності», які розробили В. Бахрушин і Є. Ніколаєв.

Заслуговує на увагу навчально-методичний посібник «Академічна доброчесність. Семінар №3 до курсу «Вступ до Могилянських студій» (2019-2020).

В ході зустрічі Микола Вегеш ознайомив присутніх із основними поняттями та термінами у сфері академічної доброчесності та боротьби із різноманітними видами плагіату. Відтак, **академічна доброчесність** (ст. 42 Закону України «Про освіту») – це сукупність принципів, правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі. Проблема академічної доброчесності включає в себе: боротьбу з плагіатом, протидію корупції, розроблення кодексу честі навчального закладу. Існує 6 ключових цінностей, які справедливо вважаються фундаментальними: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, сміливість.

Академічний плагіат – оприлюднення частково або повністю наукових результатів інших осіб як своїх власних без посилання на автора.

Самоплагіат – оприлюднення частково або повністю власних раніше опублікованих робіт та видавання їх як нові.

Фабрикація – вигадкування даних чи фактів (або ж вигадкування сторінок у бібліографії) тощо.

Фальсифікація – свідомо заміна або перетворення наявних даних (підлаштування під результат).

Списування – виконання роботи із залученням недозволених джерел.

Обман – надання завідомо неправдивої інформації.

Проф. Г. П. Євсєєва в навчально-методичних матеріалах «Академічна доброчесність: нова академічна культура» виділяє наступні види плагіату: дослівний, мозаїчний, неадекватне перефразування, відсутність посилань на прямі цитати, згадування джерела без посилання, рерайт (переписування тексту своїми словами), створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел, копіювання чужої наукової роботи, чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм ім'ям, списування письмових робіт інших науковців, фальсифікація, реплікація (створення копії), републікація. До основних проявів академічної не доброчесності Г. П. Євсєєва також відносить академічне шахрайство, надання відгуків / рецензій без належної експертизи, несправедливе співавторство, пропонування / прийняття несправедливої вигоди, конфлікт інтересів.